

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

Л. Деркач, Р. Зінчук

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

методичні матеріали для здобувачів освіти
спеціальності *014 Середня освіта (Українська мова і література)*,
освітньо-професійної програми *«Середня освіта.
Українська мова та література. Світова література»*

Луцьк
«Надстир'я»
2022

*Рекомендовано до друку на засіданні
кафедри української мови факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 29.08.2022 р.).*

*Схвалено науково-методичною комісією факультету філології
та журналістики Волинського національного університету імені
Лесі Українки (протокол № 1 від 02.09.2022 р.).*

*Рекомендовано до друку на засіданні науково-методичної ради
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 2 від 19 жовтня 2022 р.).*

Рецензенти:

***Вітюк В. В.**, доктор педагогічних наук, професор кафедри
теорії і методики початкової освіти Волинського національного
університету імені Лесі Українки;*

***Совтис Н. М.**, доктор філологічних наук, завідувач кафедри
української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського
державного гуманітарного університету.*

Видання містить силабус педагогічної практики з української мови та літератури, а також зразки звітної документації та методичні рекомендації до виконання різних видів робіт.

Для здобувачів освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література» факультету філології та журналістики ВНУ імені Лесі Українки.

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра «Середня освіта. Українська мова та література Світова література» спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) передбачена виробнича (педагогічна) практика з української мови та літератури.

Педагогічна практика займає важливе місце в системі підготовки майбутнього вчителя-філолога, оскільки уможлиблює перевірку теоретичних і практичних знань студентів із дисциплін циклу загальної та професійної підготовки, створює умови для творчого професійного розвитку особистості.

Студент-практикант виконує усі види та функції вчителя: проводить уроки різних типів, виконує обов'язки класного керівника, здійснює позакласну роботу з учнями, підтримує зв'язок школи з сім'єю.

Педагогічну практику проводять з метою вироблення в студентів професійних умінь і навичок організації освітнього процесу, проведення занять з української мови та української літератури в закладах загальної середньої освіти (базова школа).

Значну увагу в процесі проведення практики приділено створенню умов для відвідання студентами-практикантами максимальної кількості різних типів уроків, взаємного обговорення проведених занять, для ознайомлення з досвідом роботи досвідчених учителів.

Мета виробничої (педагогічної) практики – підготувати здобувачів освіти до виконання функцій учителя української мови та літератури, класного керівника закладу загальної середньої освіти (базова школа); закріпити й поглибити теоретичні знання, здобуті в процесі вивчення теоретичних дисциплін, практичні навички за обраною освітньо-професійною програмою, а також зібрати матеріал для написання курсових робіт.

СИЛАБУС ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

I. ОПИС ПРАКТИКИ

«Педагогічна практика з української мови та літератури»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	Галузь знань <i>01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література), освітньо-професійна програма Середня освіта. Українська мова та література. Світова література бакалавр</i>	Виробнича
		Рік навчання 4-ий
Кількість годин/ кредитів 240 / 8		Семестр 7-ий
		Консультації 14 год.
		Самостійна робота 226 год.
		Форма контролю: залік

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Деркач Лариса Миколаївна

Науковий ступінь *кандидат філологічних наук*

Вчене звання *доцент*

Посада *доцент кафедри української мови*

Контактна інформація: *derkach.larysa@vnu.edu.ua*

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ПРАКТИКИ

1. Анотація

Під час педагогічної практики студенти виконують такі *види діяльності*:

Ознайомлення з організацією освітнього процесу в базовій школі, із досвідом роботи вчителів.

Спостереження за пробними уроками студентів підгрупи та їх аналіз.

Написання конспектів уроків української мови та літератури.

Проведення уроків.

Виготовлення наочності, дидактичного матеріалу.

Ведення документації практики.

Вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів базової школи.

Індивідуальна робота.

Програмою педагогічної практики передбачено виконання студентами деяких видів дослідницької роботи: вивчення педагогічного досвіду вчителів української мови та літератури, опанування новітніх технологій проведення уроків, дослідження психологічних особливостей учнів.

Педагогічна практика триває 6 тижнів на початку 7-го навчального семестру (перший тиждень – пасивна, наступні – активна практика). Студенти проводять уроки української мови та літератури.

Базами для проведення практики є заклади загальної середньої освіти міста Луцька.

2. Пререквізити. Педагогічна практика базується на знаннях, уміннях та навичках, засвоєних під час вивчення дисципліни циклу загальної та професійної підготовки: «Правописна компетентність учителя», «Культура педагогічного мовлення і риторика», «Фонетика і лексикологія української мови», «Морфеміка, словотвір, морфологія української мови», «Синтаксис української мови», «Стилістика української мови», «Мовно-літературна галузь у контексті Нової української школи», «Логічні засади професійної комунікації», «Інформаційні технології в освіті», «Історичний коментар до шкільного курсу української мови», «Вікова фізіологія з основами гігієни», «Основи психології», «Вікова, педагогічна та соціальна психологія», «Сучасні педагогічні технології», «Методика виховної роботи», «Методика навчання української мови та літератури».

Постреквізити: знання, уміння й навички, здобуті під час педагогічної практики з української мови, студент може застосувати в процесі вивчення вибіркового дисциплін, педагогічної практики з англійської / польської мови та зарубіжної літератури, для написання курсової роботи з методики навчання фахових дисциплін.

3. Мета і завдання педагогічної практики

Мета – підготувати здобувачів освіти до виконання функцій учителя української мови та літератури, класного керівника закладу загальної середньої освіти (базова школа); закріпити й поглибити теоретичні знання, здобуті в процесі вивчення теоретичних дисциплін, практичні навички за обраною освітньо-професійною програмою, а також зібрати матеріал для написання курсових робіт.

Завдання:

- формувати вміння та навички спостереження за освітнім процесом у ЗЗСО, аналізу його результатів;
- ознайомити студентів із навчально-методичною та психолого-педагогічною діяльністю вчителів-предметників та класних керівників, навчити аналізувати, узагальнювати, творчо втілювати досвід педагогів;
- оволодіти методами, прийомами та засобами проведення уроків, навичками керівництва пізнавальною діяльністю школярів відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей;
- навчити студентів творчо використовувати на практиці знання, здобуті в процесі вивчення філологічних та психолого-педагогічних дисциплін, методик навчання філологічних дисциплін;
- сформуванати вміння планувати уроки та позакласні заняття, розробляти конспекти уроків, позакласних занять відповідно до сучасних вимог;
- навчити працювати з методичною літературою, шкільними підручниками та програмами, творчо добирати матеріал до уроків, наочні посібники, мультимедіа; використовувати найбільш ефективні форми, методи й прийоми навчання мовно-літературної галузі в контексті НУШ, а також з урахуванням особливостей фізичного та психічного розвитку учнів;
- здійснювати самоаналіз та самооцінку результатів власної діяльності, аналізувати пробні уроки одногрупників;
- навчити студентів вести шкільну документацію.

Права студентів-практикантів

З усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатися до керівників практики, викладачів кафедри української мови та літератури.

Вносити пропозиції щодо вдосконалення, організації практики.

Брати участь у заходах, які проводять у навчальному закладі (педагогічні ради, засідання предметних методичних об'єднань, семінари класних керівників, конференції тощо).

Користуватися бібліотекою, кабінетами, навчально-методичними посібниками ЗЗСО, університету.

Обов'язки студентів

Виконувати всі види робіт, передбачені силабусом педагогічної практики з української мови.

Виконувати правила внутрішнього розпорядку закладу загальної середньої освіти, розпорядження адміністрації навчального закладу й керівників практики.

Перебувати в закладі загальної середньої освіти щодня протягом періоду практики (не менше 6 годин щодня).

Під час виконання різних видів діяльності, передбачених силабусом практики, дотримуватися професійно-педагогічної етики.

На період практики одного зі студентів підгрупи призначають старостою. Обов'язки старости підгрупи: облік відвідування практикантами навчального закладу, повідомлення про колективні консультації; виконання доручень керівників практики; організація оформлення колективного звіту.

4. Результати навчання (компетентності)

За результатами практики студенти сформують низку компетентностей.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні задачі в галузі середньої освіти під час здійснення педагогічної діяльності з навчання мовно-літературної освітньої галузі, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук, проведення досліджень та здійснення інновацій, характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (базова школа); професійний саморозвиток.

Загальні компетентності:

Здатність спілкуватися українською мовою (усно та письмово) на професійному рівні.

Знання та розуміння предметної сфери, професійної діяльності вчителя, уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Здатність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у суспільному житті, реалізовувати свої права як члена суспільства.

Здатність взаємодіяти з іншими в різних соціальних ситуаціях, створювати команду однодумців, мотивувати на досягнення мети, генерувати нові ідеї, приймати раціональні рішення, критично оцінювати якість виконуваних робіт.

Здатність працювати в команді та автономно, здатність бути критичним і самокритичним.

Здатність діяти відповідно до етичних норм і принципів, норм суспільної моралі; відповідно до професійної етики; дотримуватися правил академічної доброчесності.

Здатність учитися, здобувати знання, застосовувати їх у практичних ситуаціях; здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу.

Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях, зокрема в професійно-педагогічному середовищі.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; до використання інформаційно-цифрових технологій у професійній діяльності.

Здатність застосовувати знання, уміння з питань культури здоров'я та здорового способу життя.

Фахові компетентності:

Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її рівні, функції, етапи розвитку; демонструвати мовну й мовленнєву компетентності в процесі фахової комунікації.

Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на розвиток усного та писемного мовлення, на уроках української та мови та літератур, володіти методикою розвитку мовлення учнів.

Володіння методами аналізу та структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних та методичних принципів.

Здатність вільно орієнтуватися в різних літературних напрямках і школах; розуміти основні тенденції розвитку української та світової літератури, періодизацію літературного

процесу; аналізувати явища літератури від давнини до сучасності, їх літературний та нелітературний (історичний, філософський, соціальний, ідеологічний, культурний) контекст, виховний потенціал; зв'язок з іншими видами мистецтва; використовувати ці знання в професійній діяльності.

Здатність використовувати знання законів техніки мовлення, експресивні, емоційні, логічні засоби мови з метою досягнення запланованого прагматичного результату.

Здатність планувати, організовувати, здійснювати процес навчання, виховання й розвитку учнів.

Здатність добирати та використовувати сучасні освітні технології; використовувати педагогічні інновації в процесі навчання мови та літератури; уміння застосовувати критерії оцінювання навчальних досягнень учнів базової школи.

Здатність координувати взаємодію з іншими учасниками освітнього процесу; розвиток учнів як суб'єктів освітнього процесу на основі знань про їхні вікові та індивідуальні особливості, соціальні чинники розвитку, здібності та інтереси.

Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття, емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення для проведення занять; дотримуватися державних програмових вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук інформації з метою використання в професійній діяльності, критично її оцінювати.

Здатність до професійного розвитку впродовж життя; до моніторингу власної педагогічної діяльності, обміну досвідом професійної діяльності.

Здатність формувати в учнів позитивну мотивацію до здорового способу життя, реалізовувати заходи щодо забезпечення охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

Програмні результати проходження практики:

Знає, якими чинними нормативно-правовими документами, галузевими стандартами, навчальними програмами потрібно послуговуватися в професійній діяльності; вимоги до результатів навчання за Державним стандартом базової середньої освіти; принципи, підходи, форми, сучасні методи, методичні прийоми, засоби, інноваційні технології навчання мовно-літературної освітньої галузі.

Знає основні етапи розвитку української літературної мови, сучасні тенденції функціонування української мови; рівні мовної системи.

Розуміє властивості літератури як мистецтва слова; знає характерні риси літературних напрямів, течій, шкіл, стилів, жанрів; фольклорні твори, твори української класики та сучасності у взаємозв'язку зі світовою літературою та культурою.

Знає норми сучасної української літературної мови, інтонаційні та позамовні засоби виразності мовлення, стратегії комунікації.

Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, специфіку застосування диференційованого навчання, організації освітнього процесу з урахуванням особливих потреб учнів.

Знає основні аспекти використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітньому процесі.

Володіє базовими знаннями з гуманітарних та професійно-орієнтованих дисциплін, необхідних для вирішення професійних педагогічних завдань відповідно до освітньо-професійної програми.

Знає регіональні особливості фольклору та діалектного мовлення.

Демонструє належний рівень володіння державною мовою для реалізації усної та письмової комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування.

Організовує освітній процес у закладах загальної середньої освіти, реалізовує професійно-практичні засади навчання мовно-літературної освітньої галузі.

Застосовує знання про тенденції функціонування української літературної мови, української літератури в професійній діяльності; характеризує теоретичні та практичні аспекти конкретної філологічної галузі.

Аналізує та порівнює напрями, течії та школи в літературознавстві та лінгвістиці; застосовує різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, зв'язок із фольклором, міфологією, релігією, філософією, оцінює значення для національної та світової культури.

Критично оцінює й аналізує соціально, особистісно та професійно значущі проблеми, пропонує шляхи їх вирішення.

Здійснює науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретує та структурує його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулює узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

Застосовує знання з профільних дисциплін під час підготовки та проведення уроків; реалізує міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання; аналізує підручники, посібники, дидактичні матеріали в процесі проєктування освітнього процесу; використовує у професійній діяльності різні підходи, форми й методи, засоби, інноваційні технології навчання мовно-літературної освітньої галузі.

Проєктує психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів.

Оцінює ефективність цифрових ресурсів для досягнення навчальної мети та в процесі майбутньої професійної діяльності.

Організовує, аналізує, критично оцінює власну професійну діяльність, відповідає за її результати.

Усвідомлює соціальну значущість майбутньої професії, має мотивацію до здійснення професійної діяльності. Дотримується принципів академічної доброчесності.

Відповідально ставиться до забезпечення охорони життя й здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення;
- креативність;
- вміння працювати в команді;
- навички комунікації, вміння виступати перед аудиторією, лідерство;
- здатність управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань).

IV. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	<p style="text-align: center;"><i>Упродовж 1–6 навчальних семестрів</i></p> <p>Здобувачі освіти вивчають профільні дисципліни, методикау навчання української мови та літератур, проходять різні види практик.</p> <p style="text-align: center;"><i>До початку практики</i></p> <p>Здобувачі освіти ознайомлюються із силабусом педагогічної практики; опрацьовують розділи шкільної програми, які вивчатимуть під час практики; аналізують зміст, структуру та послідовність вивчення матеріалу в 5–9 класах; добирають відповідні наукові, методичні та інші джерела, необхідні для організації освітнього процесу; беруть участь у настановній нараді; проходять інструктаж із питань проходження практики.</p> <p style="text-align: center;"><i>Перший день практики</i></p> <p>Дирекція школи та керівник від факультету розподіляють студентів за класами (5–9), у яких вони працюватимуть як вчителі-предметники та як класні керівники. Проведення бесід з учителями української мови, літератури, класними керівниками, психологом ЗЗСО.</p>
2. Ознайом- лювальний	<p style="text-align: center;"><i>Перший тиждень практики</i></p> <p>Відвідування студентами уроків та позакласних заходів у тому класі, у якому вони виконують обов'язки класного керівника.</p> <p>Вивчення документації, яка стосується організації освітнього процесу в ЗЗСО (плани класного керівника, календарно-тематичні плани вчителя-предметника та ін.).</p>

	<p>Ознайомлення з матеріально-технічною базою ЗЗСО, кабінетами української мови, літератури, методичним кабінетом; із розкладом занять.</p> <p>Складання детального плану практики на весь період.</p>
3. Основний	<p><i>2–6 тижні практики</i></p> <p>Складання графіка проведення пробних уроків відповідно до розкладу занять у ЗЗСО із зазначенням дати, предмета, класу, номера уроку, прізвища практиканта.</p> <p>Відвідування уроків учителя-предметника з метою вивчення його досвіду роботи.</p> <p>Спостереження за пробними уроками студентів підгрупи та їх аналіз.</p> <p>Написання конспектів уроків.</p> <p>Проведення пробних уроків.</p> <p>Виготовлення наочності, дидактичного матеріалу до занять.</p> <p>Ведення документації практики.</p> <p>Проведення виховних заходів відповідно до плану класного керівника.</p> <p>Вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів базової школи.</p> <p>Індивідуальна робота.</p>
4. Підсумковий	<p><i>Кінець 6-го тижня практики</i></p> <p>Узагальнення матеріалів педагогічної практики.</p> <p>Підготовка документації: щоденник; конспекти проведених уроків української мови та літератури; облік успішності; аналіз відвіданих занять, які проводили одногрупники; звіт про проходження практики.</p>

V. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

№	Зміст завдання
1	Проаналізувати документацію ЗЗСО, що стосується організації освітнього процесу з вивчення мовно-літературної галузі.
2	Аналіз практичного досвіду вчителів-предметників ЗЗСО.
3	Підготовка матеріалів для курсової роботи (спостереження, експеримент).
4	Складання індивідуального плану практики.
5	Оформлення звітної документації.

Організація практики

Педагогічну практику проводять у закладах загальної середньої освіти (базова школа). Тривалість – 6 тижнів.

Кожен практикант повинен перебувати в закладі загальної середньої освіти щодня (не менше 6 годин) протягом періоду практики, провести не менше 14 уроків (два – залікові). Тему уроку студент щоразу погоджує з учителем за тиждень до проведення. Консультується щодо його структури з учителем-предметником та викладачем – керівником від університету. На консультацію студент приходить із тезами майбутнього уроку, обов'язково відвідавши попередньо заняття вчителя. Після консультацій складає конспект уроку, добирає дидактичні матеріали, інформаційні засоби навчання. Конспект уроку напередодні проведення підписує вчитель та керівник практики від університету.

Під час практики студенти готують конспекти запланованих уроків української мови та літератури, виконують індивідуальні завдання.

Здобувачі вищої освіти, котрі проходять практику поза межами Луцька, повинні представити відеоматеріали, котрі підтверджують результати, описані в документації.

Звітність

Протягом тижня після закінчення педагогічної практики здобувачі освіти здають керівникам практики від факультету таку документацію (в теці з титульним аркушем):

1. Звіт про педагогічну практику.
2. Щоденник виробничої практики.
3. Плани-конспекти уроків.
4. Облік успішності.
5. Наочні дидактичні матеріали, фотозвіт.

VI. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Теоретична підготовка: – знання дисципліни; – володіння матеріалом під час проведення уроків, гуртків тощо.	15
2. Психолого-педагогічна майстерність: – педагогічний такт; – комунікабельність; – емпатійність; – неконфліктність тощо.	10
3. Особистісні характеристики: – дисциплінованість під час проходження практики; – ініціативність; – самостійність; – професійна спрямованість; – інноваційність тощо.	5
4. Оцінювання процесу проходження практики: – проведення уроків, участь у позанавчальних заходах; – формування документації, облікової звітності на базі практики.	20
5. Оцінювання звітної документації: – плани-конспекти уроків; – оформлення щоденника практики; – написання звіту про практику; – заповнення таблиці обліку успішності.	20
6. Оцінювання допоміжної документації: – спостереження та аналіз уроків однокласників; – оформлення допоміжної документації (наочний матеріал, схеми, знімки тощо).	5
7. Захист практики.	25
Загальна кількість балів	100

Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Під час педагогічної практики студент повинен систематично відвідувати уроки в закріпленому за ним класі, виховні заходи та інші форми роботи з класом, не спізнюватися, не симулювати поганий стан здоров'я. Усі завдання належить виконувати у визначений викладачем час. Письмові – оформляти відповідно до вимог щодо такого виду робіт.

Після проведення студентом кожного пробного уроку вчитель та керівник практики від університету сталять у таблицю обліку успішності оцінки (за наявності розбіжностей в оцінюванні визначальною є оцінка методиста від університету).

Без затверджених керівником практики та вчителем конспектів пробних уроків студентів до практики не допускають.

Обов'язковим є відвідування студентами навчальних занять один в одного. Відвідані уроки вчителів-предметників та одногрупників обов'язково аналізують у підгрупі, результати аналізу узагальнюють та записують у щоденник.

Політика щодо академічної доброчесності. Рекомендовано уникати копіювання чужих думок, ідей та напрацювань без покликань на автора, джерело; під час виконання завдань не привласнювати результати інтелектуальної діяльності інших осіб. Заохочуються власні пошуки, творчі й дослідницькі підходи до роботи.

Викладач і студенти дотримуються засад академічної доброчесності, передбачених Кодексом академічної

доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Для захисту педагогічної практики на факультеті створюють комісію. Склад комісії: декан факультету, гарант освітньо-професійної програми, керівник практики від кафедр. Попередньо визначають дату, до якої студент повинен прозвітуватися про виконання завдань, передбачених силабусом практики (не пізніше ніж протягом десяти днів після її завершення).

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90–100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75–81	Добре
67–74	Задовільно
60–66	Достатньо
1–59	Незадовільно

VII. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

За результатами педагогічної практики проводять підсумкову науково-педагогічну конференцію, на яку запрошують студентів-практикантів, методистів від кафедр, членів комісії, студентів молодших курсів. До конференції готують виставку дидактичних матеріалів, конспектів уроків та виховних заходів. Старости підгруп готують звіти за таким планом: кількість уроків, проведених студентами; тематика уроків; загальна підготовка студентів до практики та підготовка студентів до уроків; перелік і тематика проведених позакласних занять з української мови та літератури та виховних заходів; типи уроків, нестандартні форми проведення занять; допомога вчителів і методистів; враження від практики, пропозиції щодо покращення організації практики. Матеріали педагогічної практики разом із щоденниками здають керівникові практики від факультету. Їх зберігають на кафедрі української мови.

Формою підсумкового контролю є залік, на який студент має представити весь пакет документів, передбачених силабусом практики (щоденник виробничої практики, конспекти залікових уроків, письмовий звіт про проходження практики тощо). Комісія приймає залік у терміни, що визначені наказом про практику. Диференційована оцінка за виробничу практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план студента. У разі отримання незадовільної оцінки під час складання заліку

студенту має можливість повторного складання за умови доопрацювання звіту й індивідуального завдання.

Складання заліку, а також перескладання академічної заборгованості проводиться в установлений деканатом термін.

Критерії оцінювання

“Відмінно” – студент вільно володів програмовим матеріалом, уроки та позакласні заняття проводив на високому науковому та організаційному рівні; обґрунтовано та ефективно вирішував освітні завдання, раціонально застосовував різні методи навчання та прийоми активізації учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей; підтримував дисципліну; проявив самостійність у доборі навчального й дидактичного матеріалу під час проведення занять.

“Добре” – студент вільно володів програмовим матеріалом, уроки та позакласні заходи проводив на відповідному науковому та організаційному рівні, успішно вирішував освітні завдання, однак недостатньо ефективно використовував окремі методичні прийоми активізації учнів, виявляв самостійність у доборі навчального та освітнього матеріалу, але допускав незначні помилки в побудові та проведенні уроків.

“Задовільно” – студент недостатньо впевнено володів програмовим матеріалом, у процесі реалізації освітніх завдань допускав помилки, недостатньо ефективно застосовував методи та прийоми навчання, не зовсім вдало активізував пізнавальну діяльність учнів, не завжди міг встановити

контакт із ними, під час аналізу занять не розумів своїх помилок та недоліків.

“Незадовільно” – студент погано володів програмовим матеріалом, не виконував освітніх завдань, допускав значні помилки під час викладання навчального матеріалу, не забезпечував дисципліну в класі, безвідповідально ставився до своєї роботи.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2005.

Готуємося до уроку української мови : метод. посіб. / за ред. О. Семеног. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. 260 с.

Громова Н. В., Захарова В. А. Педагогічна практика з української мови та літератури : Методичні рекомендації для студентів 4-го курсу факультету іноземної та слов'янської філології. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 82 с.

Громова Н. В. Оволодіння педагогом і учнями основними механізмами евристичної навчальної діяльності. *Професійно-творча самореалізація майбутнього вчителя в інноваційній освіті : монографія* / за ред. М. О. Лазарева. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. С. 209–225.

Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 182с.

Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми, термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.

Остапенко Н. М., Симоненко Т. В., Руденко В. М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 248 с.

Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 р. № 93. Київ, 1993. № 173. 24 с.

Практикум з методики навчання української мови / за ред. М. І. Пентиліук. Київ, 2003. С. 268–302.

Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів (розроблено на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 р. № 970 «Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва»). Електронний ресурс: ifk.pu.if.ua/sites/default/files/recom_IZO

Семенов О., Базиль Л., Дятленко Т. Фахова практика вчителя-словесника. Луганськ : Ноулідж, 2011. 496 с.

Сірант Н. П. Методичні рекомендації до проходження педагогічної практики : навч.-метод. посіб. Львів, 2013. 116 с.

ІХ. ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Структурні компоненти уроку

Уроки української мови розрізняють за метою та структурою. У зв'язку з цими параметрами їх поділяють на дві групи: уроки вивчення нового матеріалу та уроки контролю (перевірки) засвоєних знань, умінь і навичок.

Структура уроку вивчення нового матеріалу (за О. Біляєвим) має такі складники: організаційний момент; перевірка домашнього завдання; актуалізація опорних знань; повідомлення теми й мети уроку; вивчення нового матеріалу, його закріплення та повторення; підсумок уроку; домашнє завдання.

1. Організаційний момент

Організаційний момент – початковий елемент кожного уроку, незалежно від його типу. Вчитель психологічно та організаційно готує учнів до виконання відповідної роботи: перевіряє присутність, підготовку до уроку. За часом організація уроку не повинна перевищувати 1–2 хвилини. Велике значення має дисциплінованість самого вчителя. Урок повинен починатися відразу після дзвінка.

2. Перевірка знань учнів та актуалізація опорних знань

Актуалізацію опорних знань проводять, як правило, на початку уроку. Перевірка сформованих на попередніх уроках знань, умінь та навичок учнів може здійснюватися різними методами, із використанням найрізноманітніших форм та засобів навчання: а) усна індивідуальна перевірка (учитель

ставити перед класом або окремим учнем запитання, яке вимагає чіткої відповіді). За браком часу таким способом можна опитати не більше 3–4 учнів; б) для ширшого охоплення класу перевіркою раніше сформованих знань можна застосовувати фронтальне опитування (у повторенні навчального матеріалу бере участь більшість учнів класу). При цьому ставлять конкретні запитання, що не вимагають ґрунтовної відповіді; в) для окремих учнів учитель може підготувати індивідуальні завдання з використанням роздаткового матеріалу (короткі запитання; мовні задачі, тести; завдання для виконання в зошитах тощо); г) для перевірки знання термінів та понять учитель може практикувати різні види диктантів тощо.

З метою підвищення ефективності опитування доречно комбінувати різні форми перевірки знань: опитування індивідуальне та фронтальне, письмові, усні й тестові завдання. Оцінювання знань учнів відбувається здебільшого відразу після відповіді. У деяких випадках учитель може оголосити оцінки у кінці уроку. Орієнтовний час етапу перевірки знань, сформованих на попередньому уроці, – до 15 хвилин.

Для забезпечення зв'язку між раніше сформованими знаннями та новим навчальним матеріалом організовують актуалізацію опорних знань: ставлять запитання, які вимагають відтворення в пам'яті учнів найважливіших понять і закономірностей, необхідних для усвідомлення нового матеріалу.

3. Мотивація навчання, повідомлення теми й мети уроку

Мотивація є засобом досягнення головної мети – збереження та підтримання прагнення навчатися. Функція мотивації як етапу уроку – швидко налаштувати клас до навчальної роботи на уроці. Учителю потрібно впродовж кількох хвилин зацікавити школярів тими питаннями, які вивчатимуться. Мотивація розпочинається з короткої вступної розповіді або бесіди (про практичне значення навчального матеріалу, про його місце в шкільному курсі мови, у науці, в житті суспільства тощо). Мотиваційні етапи можуть бути різні за змістом і формою, обов'язково враховують вікові особливості учнів. Упродовж уроку вчитель повинен заохочувати учнів до свідомого та зацікавленого сприйняття навчального матеріалу.

4. Вивчення нового матеріалу, його повторення та закріплення

Ці структурні компоненти уроку становлять його основну частину. Вони невід'ємні один від одного. Вивчення нового матеріалу організують окремими смисловими блоками. Основний зміст відображений у плані засвоєння нового матеріалу. Кожен смисловий блок ґрунтується на певних знаннях учнів та є основою для вивчення наступного. Поетапне вивчення кожного з питань доцільно супроводжувати його повторенням та закріпленням на різних рівнях засвоєння. Під час формування знань необхідно поєднувати різні методи й прийоми, форми та засоби навчання. Необхідно, щоб учень засвоїв основний навчальний

матеріал у процесі активної творчої роботи на уроці. Завдання вчителя – привчити школярів працювати.

5. Підсумок уроку: узагальнення та систематизація знань, зосередження уваги на головних поняттях і закономірностях

Підбиття підсумків уроку – обов'язковий його компонент. У співбесіді з учнями вчитель акцентує їх увагу на основних поняттях, закономірностях, термінах, які засвоєні на уроці. В учнів формують уміння узагальнювати вивчений матеріал, систематизувати навчальну інформацію, виділяти головне. Без підбиття підсумків урок не можна вважати завершеним.

6. Пояснення домашнього завдання

Учитель повинен пояснити учням особливості його виконання, за необхідності окремі завдання дають диференційовано. Не рекомендується практикувати домашні завдання у вигляді механічного заповнення робочих зошитів, перемальовування схем із підручника. Усі домашні завдання повинні сприяти розвитку самостійної творчої роботи учнів.

Структура уроку передбачає логічний зв'язок та послідовність усіх етапів. Від організації діяльності на кожному з них залежить результативність уроку в цілому.

Структурні компоненти уроку української літератури

Українська література – засіб інтелектуального й естетичного освоєння світу, втілює у собі духовні скарби народу, її спрямування – людинознавче. Саме тому уроки української літератури мають особливе значення: вивчення творів художньої літератури сприяє формуванню культурного рівня, громадянськості учнів, творчому розвитку (зростанню) школяра, підсилює інтерес до пізнання, розвиває емоції, морально-етичні цінності. Ретельно вибраний студентом тип уроку, застосування різноманітних технологій викладання залежно від інтелектуальних можливостей учнівського контингенту сприятиме ґрунтовній літературній освіті школярів.

Студент (разом з учителем-словесником) обирає тип уроку. За І. Соболевим це: урок-лекція (з необхідним в кінці або в середині його закріпленням); *урок-розповідь* (розповідь-бесіда, розповідь-висновки); *урок учнівських читань* (доповіді реферати учнів, усний твір); *урок вивчення тексту художнього твору* (коментоване читання, виразне читання, самостійні роботи, усний переказ); *урок самостійної роботи учнів* над підручником, хрестоматією, іншими друкованими джерелами; *урок складання планів* (колективне складання планів, індивідуальне складання тощо); *урок письмової роботи* (навчальної, тренувальної, контрольної, з наступним аналізом); *урок з використанням ТЗН або ілюстративно-живописних* (навчальних фільмів, картин, малюнків); *урок повторення або закріплення* шляхом індивідуального

опитування з обов'язковим рецензуванням учнівських відповідей, письмового та усного фронтального опитування, взаємного опитування, виконання вправ; *урок-бесіда* за творами, рекомендованими для позакласного читання; *урок-диспут*; *урок-екскурсія*.

Важливо врахувати засвоєння учнями і теоретико-літературних понять, і наукових, літературно-критичних статей. Уроки розвитку мовлення – це переважно письмові роботи, складені на основі життєвих вражень школярів та на літературні теми.

Інноваційні інтерактивні технології навчання на уроках української літератури – *дебати, рольові ігри, панельні дискусії, семінар, «мозкова атака», дискусія, засідання прес-клубу, інтерв'ювання* – теж ефективні. Для досягнення оптимальних результатів на уроках літератури найчастіше застосовуються *методи лекції, евристичної бесіди та демонстрації, а також засоби наочності, ТЗН*. Прийоми обираються найрізноманітніші, залежно від самого тексту, особливостей учнівського контингенту та творчої обдарованості студента. Найголовніше – щоб весь арсенал методичного апарату використовувався оптимально для досягнення поставленої мети.

Найчастіше виділяють такі шляхи шкільного літературознавчого аналізу: *послідовний, пообразний і проблемно-тематичний*. Можливість вибору дає простір для різних інтерпретацій змісту твору й тим самим пом'якшує задану системність шкільного аналізу.

Зміст звіту про проходження пробної педагогічної практики

Опис роботи: ознайомлення з педагогічним досвідом вчителів (яких саме?); ознайомлення з календарними планами вчителів; спостереження за проведенням уроків (скільки? У якого вчителя особливо вдалі?) та студентами-практикантами (Скільки? У кого особливо вдалі?); складання планів-конспектів уроків; підготовка наочних засобів; консультування у вчителів (у кого особливо вдалі?), керівника практики від кафедри (у кого саме?); проведення, самоаналіз уроків (з якого предмету особливо вдалі?) тощо.

Сформовані вміння: поетапне планування уроку, добір завдань відповідно до типу, мети уроку; аналіз, самоаналіз уроку; поєднання індивідуальної, фронтальної та групової форм роботи на уроці, підтримання дисципліни учнів на уроці, оптимальне використання наочних, технічних засобів, активізація пізнавальної діяльності учнів, формування інтересу до вивчення предмета; оцінювання навчальних досягнень учнів тощо.

Труднощі: поетапне планування уроку, підбір завдань відповідно до типу, мети уроку; аналіз, самоаналіз уроку; поєднання індивідуальної, фронтальної та групової форм роботи на уроці, підтримання дисципліни учнів на уроці, оптимальне використання наочних, технічних засобів, активізація пізнавальної діяльності учнів, формування інтересу до вивчення предмета; оцінювання навчальних досягнень учнів тощо.

Висновки і пропозиції: виробнича (педагогічна) практика сприяє формуванню умінь планувати, проводити, аналізувати уроки з української мови та літератури. Доцільно було б

ВІДОМОСТІ ПРО БАЗУ ПРАКТИКИ

Повна назва навчального закладу _____

Термін практики _____

Час проходження практики: _____ семестр

Директор ЗЗСО _____
(Прізвище, ім'я, по батькові)

Заступник директора ЗЗСО _____
(Прізвище, ім'я, по батькові)

Відомості про вчителів-предметників, класних керівників

Клас, за якими закріплений студент	Кабінет	Предмет	Прізвище, ім'я, по батькові
		Українська мова	
		Українська література	
		Класний керівник	

Розклад дзвінків

	<i>I зміна</i>	<i>II зміна</i>
1 урок		
2 урок		
3 урок		
4 урок		
5 урок		
6 урок		
7 урок		

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ

№ з/п	Дата	Предмет	Клас	Урок	Оцінка	Підпис учителя
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ

План-конспект

уроку української мови/літератури,

проведеного _____ в _____ класі
(Дата)

(Повна назва ЗЗСО)

студенткою _____ групи

спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)

освітньо-професійної програми *Середня освіта.*

Українська мова та література. Світова література

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Тему узгодили	_____ (дата)	Вчитель _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
	_____ (дата)	Керівник практики від кафедри _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
Консультацію надали	_____ (дата)	Вчитель _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
	_____ (дата)	Керівник практики від кафедри _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
Оцінка за конспект _____	_____ (дата)	Вчитель _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
	_____ (дата)	Керівник практики від кафедри _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
Оцінка за урок _____	_____ (дата)	Вчитель _____ (підпис) (ініціали, прізвище)
	_____ (дата)	Керівник практики від кафедри _____ (підпис) (ініціали, прізвище)

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ЗВІТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет філології та журналістики

Кафедра _____

ЗВІТ

про виробничу (педагогічну) практику

з української мови та літератури

студентки/студента _____ групи

спеціальності *014 Середня освіта (Українська мова і література)*

освітньо-професійної програми *Середня освіта.*

Українська мова та література. Світова література

факультету філології та журналістики

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Луцьк – 2022

Труднощі _____

Висновки та пропозиції _____

Студент _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ознайомлені:

**Керівник практики
від кафедри** _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Директор ЗЗСО _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

МП

“ _____ ” _____ 2022 р.

ОБЛІК УСПІШНОСТІ з педагогічної практики

студентки/студента _____ групи

спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) факультету
філології та журналістики

(Прізвище, ім'я, по батькові)

База практики: _____
(Повна назва ЗЗСО)

Терміни практики: _____ семестр з _____ по _____

№ з/п	Дата	Клас	№ уроку за розкл.	Предмет	Тема уроку	Оцінка
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

Проведено студентом уроків з української мови _____

Проведено студентом уроків з української літератури _____

Підсумкова оцінка за практику _____

Вчитель-предметник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Керівник практики

від кафедри

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Директор ЗЗСО

(підпис)

(ініціали, прізвище)

МП

“ _____ ” _____ 20__ р.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Формувальне оцінювання допомагає дітям ідентифікувати свої сильні та слабкі сторони, зосередитися на тих навичках, що потребують удосконалення.

Мета формувального оцінювання – не лише підвести підсумок навчання дитини в балах, але і знайти спосіб покращити ефективність уроків.

Контроль за результатами роботи частково передається здобувачам освіти, адже завдяки визначеним критеріям оцінювання вони:

- знають і розуміють своє завдання;
- стають відповідальними за власне навчання;
- вільно ставлять запитання та можуть розраховувати на поважливе ставлення;
- знають, що робити, щоби покращити якість своєї роботи;
- почуваються важливими і впевненими.

Вчитель постійно спостерігає та аналізує, які методики спрацьовують у конкретному класі, а що взагалі не працює; які інструменти підвищують ефективність навчання учнів; які думки та теми обговорюються в класі (а отже, хвилюють учнів).

До того ж так формуються довірливі та поважливі стосунки між дітьми та вчителем. Як результат – комфортна атмосфера в класі.

Отже, формувальне оцінювання:

- не банальна оцінка: це фокус на труднощах й допомога для кращого розуміння матеріалу;
- забезпечення вчасного фідбеку (зворотного зв'язку) як для учнів, так і для вчителя;
- допомога учням у виявленні та сприйнятті їхніх сильних та слабких сторін;
- допомога вчителям у визначенні матеріалу, складного для учнівського сприйняття.

ПРАКТИКИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Укладаємо “класний контракт”

На початку навчального року поговоріть із дітьми про те, яким вони хочуть бачити свій клас – дружнім та успішним чи таким, де всі одне одного ображають, шумним і некомфортним. Питання риторичне, але воно спонукає учнів до спільного формування критеріїв поведінки для досягнення цілі.

Далі запропонуйте спільно розробити мету та критерії, обговоріть їх. За результатами спільного голосування визначте 4-5 основних. Наприклад:

- бути відповідальним за своє навчання;
- поважати себе, своїх друзів, учителів;
- виконувати завдання;
- допомагати однокласникам;
- ставити запитання;
- мати право робити помилки тощо.

Ці критерії запишіть на папері. Запросіть усіх учнів підписати “документ”, підпишіть самі й розмістіть у класі на видному місці. Фактично, це і є класний контракт – один із дієвих інструментів формувального оцінювання: коли хтось з учнів порушує правила, його однокласники самі звертаються до цього документа. Як результат, розвиваються їхні самостійність, навички рефлексії, самодисципліни тощо.

Перевіряємо результати навчання

Коли учень після уроку розуміє, з чого починати подальшу роботу над темою, прагне спробувати новий підхід

на практиці чи має ідеї для обговорення в класі, це означає, що ми досягли мети.

Перевірити результат учитель може, запропонувавши:

- контрольний список питань, які попередньо обговорювали;

- “вихідний квиток” (від слова “вихід”): коротку анкету для учнів із відповідями на запитання на кшталт “чого я навчився/-лася?”, “які питання лишилися для мене незрозумілими?”, “які питання з теми я би ще поставив/-ла?”. У початковій школі для відповіді на запитання можна використовувати, наприклад, смайлики;

- конференцію або дискусію;

- “дай п’ять”: наприкінці уроку учні обирають цифру від 1 до 5, що означає кількість речей, яких дитина навчилася під час заняття;

- намалювати схему, яка передасть розуміння вивченої теми;

- записати кількома реченнями головну ідею теми або тексту, над якими працювали на уроці;

- “математичні розмови” – розгорнуті запитання, які можуть мати різні варіанти відповідей, залежно від того, на що звертав увагу учень у вивченні питання.

Результати такої підсумкової роботи не обов’язково мають оцінюватися в балах. Головне завдання – визначитися з труднощами, що виникли в учнів під час опрацювання теми.

Визначаємо маркери успіху

Це інструмент, що закріпить навички самооцінювання, рефлексії та самостійної роботи. Важливо, аби ці маркери вчитель розробляв спільно з учнями. Кожен учасник

навчального процесу має бути обізнаний із ними та розуміти їхню суть.

Наприклад, учневі набагато легше буде писати твір, якщо він або вона:

- ✓ подумає про обрану тему і зрозуміє її;
- ✓ складе план, про що він / вона може написати;
- ✓ напише твір на чернетці;
- ✓ перевірить, що твір має початок, середину й кінець;
- ✓ покаже чи прочите твір двом друзям і отримає від них

поради;

- ✓ порадиться з учителем і виправить помилки;
- ✓ перепише твір у чистовик.

Такий план можна записати на папері, а учень під час роботи відмічатиме пункти, які були виконані.

Отримуємо зворотний зв'язок (фідбек)

Це детальна і вчасна порада вчителя учню. Вона дозволяє поглибити знання з предмета й покращити якість роботи, зокрема й самостійної.

Наприклад, учитель літератури, аби підштовхнути учня до глибшого вивчення теми, може поставити йому такі запитання:

- Твій твір має чудові початок і середину, але подумай, як можна блискуче завершити його.
- Чи це тобі нагадує твою родину? Що є спільне, а що – відмінне?
- Яку іншу книгу ця розповідь тобі нагадує?

(Світлана Цимбал-Святненко, Онтаріо, Канада)

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Починаючи з 5 класу, рекомендують експерти, учні є вже достатньо самостійними, аби планувати свою навчальну діяльність та ставити свої цілі. Можна запропонувати їм самостійно визначити власні індивідуальні цілі на навчальний рік. Діти можуть оцінити свої попередні досягнення, навички, уміння та поведінку та поставити перед собою нові завдання. Цілі можна ставити як щодо освітнього процесу та навчальної активності загалом, так і попредметно. У другому випадку ефективність планування, а також, за практичними спостереженнями, результативність будуть вищими.

Визначення учнем цілей на новий навчальний рік

Цілі на навчальний рік 20__-20__ _____
прізвище, ім'я

Планую свою роботу в школі у 5-му класі.

Ставлю перед собою цілі, яких намагаюся досягти разом з учителем і батьками.

Навички роботи в школі

Я добре працюю самостійно.

Моя ціль:

Я добре працюю в парі.

Моя ціль:

Мені легко працювати в групі.

Моя ціль:

Я даю всім спокійно працювати.

Моя ціль:

Навички роботи вдома

Я майже завжди можу сам(а) зробити свою домашню роботу.

Мені потрібна допомога з домашнім завданням

Поведінка

Я поводжусь з іншими _____

У разі суперечки я _____

Я завжди слухаюся дорослих _____

Я не завжди слухаюся дорослих _____

Моя ціль: _____

Цілі щодо вивчення рідної мови та літератури

Вважаю, що читаю _____

Пишу різні тексти

зовсім без помилок _____

майже без помилок _____

все ще з кількома помилками _____

Вважаю, що писати власні твори та тексти мені

дуже легко _____

досить легко _____

трохи складно _____

дуже складно _____

Читання книг

Збираюся уважно прочитати до кінця товсту книгу _____

Прочитати всю книгу для мене все ще досить складно _____

Я не в захваті від читання книг від початку до кінця _____

Упродовж навчального року можна пропонувати учням заповнювати таблиці самооцінювання. Учень / учениця має проаналізувати свою роботу та поведінку й відповісти на запитання, а подекуди й проставити собі бали. Експерти рекомендують обговорювати вчителю з учнем результати такого самооцінювання в індивідуальному порядку, щоби дитини отримувала повноцінний зворотний зв'язок щодо розвитку своєї навички самооцінювання.

САМООЦІНЮВАННЯ

Учень заздалегідь заповнює анкету, результати оцінювання обговорюються з учителем

Предмет: _____ П.І.Б. учня: _____

Клас: _____

Мої робочі навички	Завжди	Майже завжди	Часто	Рідко
Приходжу на заняття вчасно, заходжу до класу спокійно				
Приходжу з виконаним домашнім завданням				
У мене з собою є необхідні навчальні приналежності				
Слухаю настанови вчителя, запитання інших, відповіді та презентації				
Беру активну участь в уроках				
Стараюся на уроках з усіх сил				
Працюю спокійно, в гармонії з іншими				
Умію працювати самостійно				
Умію працювати в парі				
Умію працювати в групі				
Поважаю роботу інших				
Готовий(а) надавати допомогу та підтримку				
Заслуговую на довіру та поводжуся чесно у своїй шкільній роботі.				
Дотримуюся правил школи				

Після закінчення періоду у свідочстві успішності за період ставимо оцінку. На оцінку впливає:

- виконання домашніх завдань і робота під час уроків;
- робота на уроках: самостійно, в парах, в групах, участь у дискусіях і все перераховане вище в формі самооцінювання;
- тести: як були досягнуті цілі щодо контенту;
- загальне ставлення до навчання.

Як ти думаєш, на яку оцінку ти наразі заслуговуєш (можна вказати, наприклад, 5-6, 6-7, 7-8, 8-9, 9-10) _____

Який із зазначених нижче способів роботи тобі добре підходить? *Номер 1 = найкращий, 2 = другий після найкращого тощо.*

Самостійна робота ___ Робота в парах ___

Робота в групах ___ Розповідь учителя ___

Окрім конкретної поведінки на уроці, дитині корисно мати практику рефлексії. Педагог на основі вивчення та аналізу таких учнівських анкет може зробити висновок про атмосферу в колективі, потреби кожного учня / учениці, а також спланувати свою роботу так, щоби кожна дитина могла отримати допомогу й підтримку у своїй освітній траєкторії. Рекомендується, щоби ці анкети також передивилися і прокоментували батьки учня / учениці, відповівши на запитання, наскільки реалістично їхня дитина оцінює обставини та свою поведінку.

Заповнення таких анкет є підставою для подальшого діалогу вчителя з дитиною та батьками, коли всі сторони можуть висловити свої очікування від подальшого

навчального процесу. Вчителю також варто провести бесіду з кожним учнем / ученицею індивідуально, щоби з'ясувати реальні причини негативних процесів, що їх учитель міг зауважити в анкетах (наприклад, брак комфорту для дитини, небажання працювати індивідуально чи в групах, наявність тимчасових особливих потреб тощо).

РОЗДУМИ ПРО МОЮ РОБОТУ В ШКОЛІ, 5-й клас

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Дата _____

Весняний семестр

Що в тебе виходить добре в школі?

Що викликає труднощі?

Як можуть тебе допомогти дорослі?

Твої цілі на весняний семестр 5-го класу

Джерела радості в школі:

Причини занепокоєння в школі:

Коментарі батьків / осіб, які їх замінюють:

Підпис: _____

Можна також запропонувати класу оцінити свою групову роботу. Як правило, таке оцінювання здійснюється по завершенні проєктної діяльності. Дитина не лише відповідає на питання “так-ні”, але й може лишити розгорнутий коментар для вчителя. Проте тут важливо, щоб дитина почувалася комфортно та довіряла педагогу.

ГРУПОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Прізвище, ім'я: _____

1 = погоджуюся, 2 = не погоджуюся, 3 = абсолютно не погоджуюся

1. Група добре працювала.

2. Кожен взяв на себе відповідальність за виконання завдання.

3. Ми змогли легко домовитися про свої ролі.

4. Вважаємо, що завдання були легкими.

5. Вважаємо, що завдання були звичайного рівня складності.

6. Вважаємо, що завдання були складними.

1	2	3

7. Що було найкращим у цьому методі роботи?

8. Подумай, чи можна цей метод роботи покращити. Як?

8. Напиши, що ти дізнався (дізналася) про цю тему.

9. Повідомлення вчителю

Також рекомендується залучити дитину та її батьків до спільного обговорення подій у школі. Щоби дорослі могли поділитися власними висновками та спостереженнями за реакцією дитини на освітній процес, можна запропонувати заповнити спеціальну анкету, де перша частина – це записана дорослими думка дитини, а друга – зауваження та пропозиції батьків до організації навчання.

Анкета для спільного заповнення батьками та учнем

Анкета складається із двох частин: першу частину заповніть, будь ласка, разом зі своєю дитиною, а в другій поділіться своїми думками.

Прізвище, ім'я дитини

Дитина відповідає, а дорослий записує

Назви кілька своїх улюблених речей або предметів у школі.

Чи є в твоїй школі щось, що тебе турбує чи дратує? Що саме?

Чи є в школі предмети, які тобі складно вивчати? Які це предмети?

Подумай про те, як учителі могли би тобі допомогти, якщо в тебе є труднощі або ти чогось не розумієш?

Чи знаєш ти, як гратися з іншими дітьми під час перерв без суперечок?

Чи є в тебе друзі, з якими ти граєшся на перервах?

Тебе цькували?

Якщо тебе цькували, то хто? Коли? Як ти думаєш, чому це трапилось?

Розділ для батьків

Запишіть власні погляди / почуття / думки про школу

- Інформаційне забезпечення. Чи достатньо у вас інформації щодо роботи вашої дитини в школі та її поступу в навчанні?

- Домашнє завдання. Чи є у вашої дитини вдома проблеми, чи дуже багато в неї домашніх завдань, недостатньо домашніх завдань тощо.

- Співпраця між домом і школою. Як це працює? Які ваші очікування стосовно цього? Бажання? Ви хочете змін? Тощо

- Вітання, побажання для вчителя

Дякую!

Анна Степанова-Камши, “Нова українська школа”

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Силабус виробничої (педагогічної)практики.....	5
Додаткові вказівки та рекомендації.....	30

Навчально-методичне видання

**ДЕРКАЧ Лариса Миколаївна,
ЗІНЧУК Руслана Степанівна**

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

методичні матеріали для студентів
спеціальності *014 Середня освіта (Українська мова і література)*,
освітньо-професійної програми «*Середня освіта.
Українська мова та література. Світова література*»

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 1/16. Ум.-друк. арк. 3,7.
Тираж 100. Зам. 24.

ВОРВП «Надстир'я»
43016 м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7.
Тел.: +38 (099) 45-72-509. E-mail: obldruk_vidav@ukr.net.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 349 від 02.03.2001.

Деркач Л. М., Зінчук Р. С.

Д 36 Педагогічна практика з української мови та літератури: методичні матеріали для здобувачів освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література». Луцьк : Надстир'я, 2022. 64 с.

Видання містить силабус педагогічної практики з української мови та літератури, а також зразки звітної документації та методичні рекомендації до виконання різних видів робіт.

Для здобувачів освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література» факультету філології та журналістики ВНУ імені Лесі Українки.

УДК 378.147.091.33-027.22(072)

Для нотаток